

NEKI TOPONOMASTIČKI PROBLEMI KARTOGRAFSKIH SADRŽAJA NA KARTAMA BOSNE I HERCEGOVINE

Muriz Spahić

Univerzitet u Sarajevu, Prirodno-matematički fakultet, Odsjek za geografiju,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
murizspahic@gmail.com

Rad je sukus prezentacije autora rada na Tribini Forumu bošnjačkih intelektualaca u januaru 2016. godine, posvećena toponomastici i toponimiji, sa posebnim osvrtom na kartografsku toponomastiku nacionalne geografije. Kartografska toponimija je satavni dio nacionalnog identiteta, vjerni dokument njegove etnogeneze sa geografskim horionom i predstavlja historijsko-geografske etape političkogeografskih transformacija na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Kartografska toponomastika, kao nauka o geografskim (topografskim) imenima, sadržana na topografskim i geografskim kartama Bosne i Hercegovine predstavlja, pored ostalog, jezički spomenik koji je imao nasilinu izmjenu u kratkom vremenskom razdoblju nakon njene milenijumske opstojnosti. Kartografska toponomastika doprinosi razumijevanju historijsko-geografskog razvitka države Bosne i Hercegovine i jezičkog identiteta njenih ravnopravnih naroda i nacionalnih manjina.

Geografski prostor je podložan raznim transformacijama, pa tako i svim vrstama toponimija, zbog čega se one moraju evidentirati na kartama. Taj postupak pripada reambulaciji ili dopuni elemenata geograskih sadržaja na karatama, posebno onih krupne razmjere. Ovaj postupak je vremenski definisan i odgovara decenijskim periodima, najčešće onim godinama kada se vrši popis stanovništva.

Postupak obnove, dopune novih i revidiranja dotadašnjih geografskih sadržaja, među kojima i toponima vrše specijalizovane institucije i zavodi iz domena geografije, karografije i geodezije. Takvih specijalizovanih institucija za ovu namjenu, nažalost, u Bosni i Hercegovini nema, pa je posljednja nadopuna geografskog sadržaja na topografskim kartama krupne razmjere rađena, već davne 1974. godine. Pored dopune geografskih karata postoje i drugi procesi koji imaju konotacije nasilne, ne naučne i tendenciozne promjene ojkonima kojima se vrši zatiranje iskonskih imena na geografskim kartama.

Ključne riječi: toponomastika, toponimija, kartografski sadržaj, reambulacija, transformacija geografskog prostora, dopuna kartografskog sadržaja

SOME TOPONOMASTIC PROBLEMS OF THE CARTOGRAPHIC CONTENT ON THE MAPS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Muriz Spahić

University of Sarajevo, Faculty of Mathematics and Science, Department for Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
murizspahic@gmail.com

This written piece is the essence of presentation by the author presented at the Bosniak Intellectuals Forum Tribune in January, 2016, dedicated to Toponomastics and Toponymy with special emphasis on cartographic toponomastics of national geography. Cartographic toponymy is an integral part of national identity, true document of its ethno genesis with geographic horizon and represents the historical and geographical stages of political transformations on the territory of Bosnia and Herzegovina.

Cartographic toponomastics, as the science of geographic (topographic) names, contained on the topographic and geographic maps of Bosnia and Herzegovina is, among other things, language monument that had a violent exchange in a short period of time after its millennial existence. Cartographic toponomastics contributes to the understanding of the historical and geographical development of Bosnia and Herzegovina and linguistic identity of its equal nations and national minorities.

The geographical area is subject to various transformations, including all types of toponymy, which is why they must be recorded on maps. This process belongs to the readjustment or supplementation of the elements of geographical content on maps, especially those of large-scale. This process is time-defined and corresponds to periods of decades, most often those years during which a census is conducted.

The process of renovation, supplementation of new and revision of previous geographic content, including toponymy is performed by a specialized institutions and institutes in the field of geography, cartography and geodesy. Such specialized institutions for this purpose, unfortunately, are not present in Bosnia and Herzegovina, so the last update of geographic contents on topographic maps of large-scale was performed way back in 1974. In addition to the supplementation of the geographic maps there are other processes that have connotations of violent, non-scientific and tendentious changes of oikonymes that result in the disappearance of the primordial names on geographic maps.

Keywords: *toponomastics, toponymy, cartographic content, the readjustment, spatial transformation, supplementation of cartographic content*

UVOD

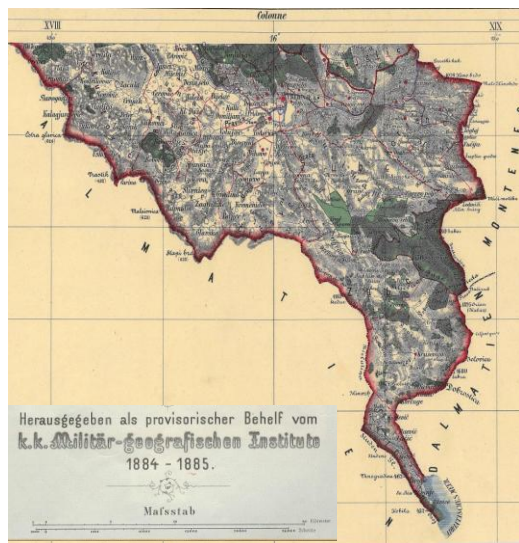
INTRODUCTION

Imena na geografskim kartama definišu prirodnogeografske i društvenogeografske sadržaje. Njihova brojnost je definisana razmjernom generalizacijom svake geografske karte. Svaka generalisanost sadržaja geografske karte mora biti interaktivno uvjetovana sa ostalim kartografskim elementima. Istinitost generalizacije sadržaja geografskih karata mogu

prepoznati oni koji su duboko ušli u suštinu historijsko-geografske stvarnosti određenog prostora.

Generalizacija sadržaja geografskih karata nije mehanički proces uproštavanja ili jednostavne zamjene složenog za manje složeni kartografski crtež. Zbog toga je generalisanje sadržaja geografskih karata jedan od najsloženijih radnji u procesima konstruisanja neke karte. Tim poslovima se mogu baviti, ne samo oni koji znaju tehniku preslikavanja, već i drugi, koji su ušli u suštinu poznavanja geografske stvarnosti koja nastaje u interakciji prirodnogeografskih i društvenogeografskih pojava i procesa.

Geografske karte u geografiji su izražajno naučno, stručno i nastavno sredstvo. Gotovo sve komponentna geografska nauka svoje rezultate istraživanja mogu tematski predstaviti, pa su tako i nastale tematske karte. One na osnovnoj kartografskoj podlozi obrađuju određenu temu ili tematiku, kao što je na primjer: geologija, reljef, klima, vode,

Sl. 1. Segment topografske karte Bosne i Hercegovine iz Austro-ugarskog razdoblja koja je vjerni odraz Berlinskog kongresa iz 1878. god. prema kojem je Bosne i Hercegovina na ušću rijeke Sutorine na ulazu u Bokokotorskom zalivu u dužini od 5,45 km izlazila na Jadransko more. To je vjerni posjedovni dokument oko kojeg nije trebalo biti sporenja.

Fig. 1. The segment of the topographic map of Bosnia and Herzegovina from Austro-Hungarian period, which is the true reflection of the Berlin Congress of 1878., according to which Bosnia and Herzegovina, at the mouth of the river Sutorina at the entrance to the Bay of Kotor, 5.45 km in length had an opening to the Adriatic Sea. This represents a true ownership document around which there shouldn't have been any controversy.

sadržaj ili jednostavno rečeno čitaju geografske karte. Edukacija čitanja karata obuhvata dječiju populaciju u odgoju i obrazovanju još u toku razredne nastave.

biljni i životinjski svijet, pedologija, naselja, najrazličitije privredne djelatnosti i sl., pa se prema datoj temi tako i nazi-vaju: geloške, geolorfološke, klimatske, hidrografske itd. Tematskim kartama se dokumentuju i pokazuju najrazličitiji naučni i stručni rezultati istraživanja. Njima se upotpunjuju geografske inter-pretacije prostora na koji se odnose. Pored toga, one mogu biti i podloga za grafičku intrpretaciju kao što su grafikoni, sheme, linije i sl. i pripadaju kartogramima, kartoshemama, izolinijama i sl.

Najrazličitija opća i tematska geografska spoznaja ostvaruje se uz pomoć geografske karte i pripada tematici koja se geografskim žargonom naziva „čitanje karata“. Čitanje geografskih karata nije prosto čitanje ispisanih geografskih naziva na njima, već shvatanje njihovog sadržaja prikazan uslovnim kartografskim znacima. Tako skala boja ili brojnost izohipsi dočarava vertikalnu reljefnu razućenost izraženu visinskom pojasnosti, koja kod posmatrača stvara predodžbu, pored ostalog, i o azonalnom termičkom režimu. Vertikalna razućenost i azonalni termički režim zajedno impliciraju način valorizacije istog prostora. Na ovaj način se razumijeva geografski

Osim što je geografska karta izražajno i informatičko sredstvo, ona je istovremeno historijski dokumenat (M. Spahić 2015). To su rekonstruktivne karte kojima se mogu vršiti određene korekcije historijskih iskaza. Geografske karte na kojima su unešene historijske činjenice ili su same po sebi takve, predstavljaju izvor informacija i dokumenata iz kojih se, bez čitanja historijskog teksta, mogu sticati historijska znanja o prostoru koji tretiraju. Geografske karte imaju izdavača, autora i vrijeme izdavanja pa su svi kartografski sadržaji vjerni vremenu nastajanja.

Geografskim kartama se mogu definisati geografske činjenice, a one su dokazni dokumenat. Za ilustraciju može poslužiti segment geografske karte 1:75 000 iz vremena Austro-Ugarske koja je urađena na osnovu definisanja granica Berlinskim kongresom iz 1878. god., po kojima je Bosna i Hercegovina izlazila na Jadransko more u poriječju Sutorine. Ovaj nesporni dio teritorije Bosne i Hercegovine koji, demontažom banovskog uređenja bivše Jugoslavije, nakon Drugog svjetskog rata nije vraćen u posjed Bosni i Hercegovini. Posjedovni status Sutorine od strane Crne Gore sadašnji predstavnici vlasti, na krajnje voluntaristički način, pretvorili u vlasnički, kada su ratifikujući granice Sutorinu ustupili Crnoj Gori i pored svih suprotnih kartografskih dokaza. (M. Spahić i & 2, 2014).

Sadržaj geografskih karata nekada može imati i svoju suprotnost i odnosi se na mijenjanje iskonskog topografskog sadržaja na geografskim kartama tendencioznim namjernim promjena. Ovo je jedan od razloga što se u posljednje vrijeme vodi polemika i oko geografskih naziva u nomenklaturi zvaničnih jezika Bosne i Hercegovine. Da bi se shvatila ova preobratna, rad analitički tretira neke geografske sadržaje, koji su doživjeli genetičke promjene u etapama kartografskih dopuna. Da bi se shvatila ukupna problematika sadržaja geografskih karata analizirani su neki genetički i evolutivni toponimički trendovi, koji u posljednje vrijeme dobivaju političku konotaciju i imaju zabrinjavajući karakter.

Geografske karte, posebno krupnorazmjerne topografske karte, imaju i upotrebnu prostorno-planersku vrijednost i služe u formi projektne dokumentacije. Zbog toga one trebaju biti originalne i odražavati savremenu topografsku stvarnost.

O KARTOGRAFSKOJ TOPONIMIJI NA KARTAMA BOSNE I HERCEGOVINE ABOUT CARTOGRAPHIC TOPONYMY ON THE MAPS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Historijsko-geografski i kartografski pregled Historical, geographical and cartographic overview

Kartografska toponimija se odnosi na kartografske zapise koji sežu u duboku prošlost Bosne i Hercegovine te one imaju rekonstruktivnu ulogu. One su istovremeno izvor historijskih informacija i ujedno dokument historijske prošlosti. Stare karte pokazuju da geografija nije bila samo prirodna pozadina ili geografski prostor historijske zbilje, već istovremeno pripada tom miljeu, ona je prostorna arena historijskih događaja i predstavlja posebnu nauku koja se naziva historijska geografija. Njom otkrivamo geografske transformacije kroz historijske epohe. Geografske karte nas informišu o uzrocima transformacija na njima. Ako su one sadržane na geografskim kartama, onda su to tvrdnje koje treba razumijevati čitajući historijske činjenice sa geografskih karata. Njima se vrši rekonstrukcija nekadašnje geografske stvarnosti pa se otuda one još nazivaju rekonstruktivnim kartama.

Kada je geografski prostor Bosna i Hercegovine u pitanju potrebno je konstatovati da je kartografsko prikazivanje njenog prostora bilo usputno, najprije kao pogranična teritorija nekog drugog geografskog nukleusa, a potom kao objekat kartografskog prikaza zbog spleta historijsko-geografskih događanja koji su se odnosili i na njezin teritorij. S obzirom da je svojim geografskim položajem bila u sastavu ili na limesu romansko-ilirskih, odnosno mletačkih uticaja bila je nekada fragmentarno, a nekada cjelovito kartografisana. Zbog geografske sadržajnosti i tumačenja vremena iz kojeg potiču geografske karte, posebno one najstarije, ubrajaju se u kulturno naslijeđe Bosne i Hercegovine (R. Gašparović, 1970). Njima se rekonstruiše, pored ostalog, historijsko-teritorijalno i geografsko okrupnjavanje početnog horiona milenijumski stare bosanske države. Ona je jedina balkanska pa i srednjeevropska država koja je nakon gubitka državne samostalnosti dolaskom Osmanske Imeprije u kontinuitetu zadržala i sačuvala historijsko, političko i geografsko ime. Ovu činjenicu nisu mogle osporiti ni tendenciozne nacionalističke kartografske ikonografije i falsifikati, posebno tokom XIX i XX stoljeća, kojim je bilo pokušaja da bosanski teritorij toponimički i instruktivno-didaktički ospori i tretira svojim.

Analizom historijsko-geografskih karata na kojima je prikazana Bosna, može se primijetiti da njeno ime i imena nekih naseljenih mjesta imaju trend očuvanja iskonske toponimije, što se upotpunosti ne može odnositi na naše susjede. Većina toponima u Bosni i Hercegovini vodi ilirsko porijeklo, koja su vrmenom evoluirala u današnji toponimički oblik, kao Bosnia (Bosina), što se odnosilo na horion bosanske države i njene istoimene centralne rijeke, istovjetni naziv rijeke Drine, teritorij i rijeku Vsuru (Usoru) itd, a sve se može provjeriti na kartama u izdavaštvu stranih kartografskih institucija.

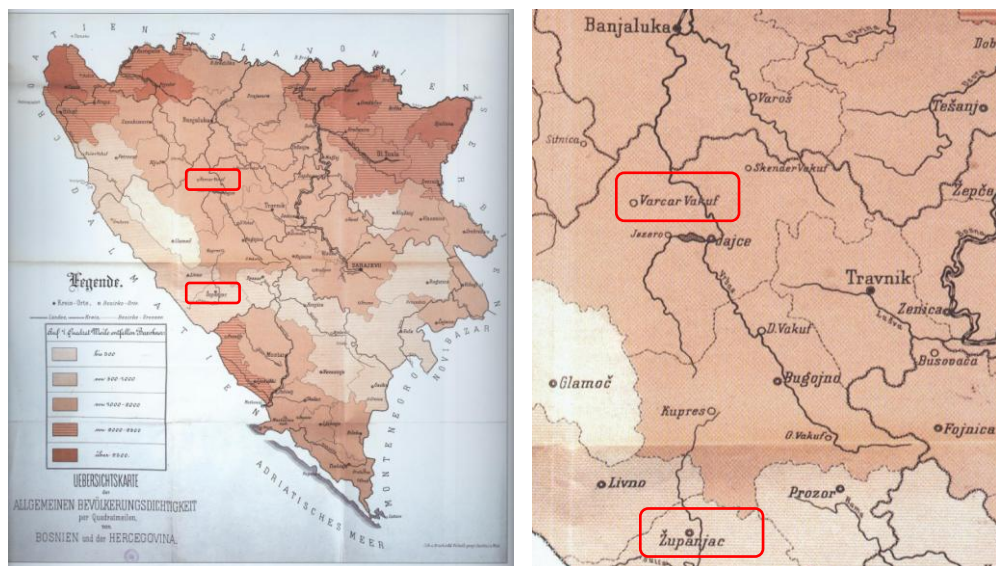
Sve toponimičke razvojne etape postupno su sadržajno kartografski dopunjavane i završno su sukusirane na topografskoj karti austrijskih kartografa nakon Berlinskog kongresa 13. jula 1878. godine, kada su definisane savremene granice Bosne i Hercegovine, koja je povjerena Austro-Ugarskoj na upravu. Berlinske granice potvrdile su integritet Bosne i Hercegovine o čemu pored historije svjedoče i geografske posebno krupnorazmjerene karte. One, osim nekih jezičkih nedoređenosti što je i razumljivo zbog toga što su prvi kartografi i geodeti bili iz germanskog govornog područja, vjerno odražava etimologiju toponima i predstavljaju toponomastički orijetir i etalon budućih topografskih sadržaja u kartografskom prikazivnju Bosne i Hercegovine.

Slijedom narednih historijskih događaja, prije svega raspadom Austro-Ugarske u jesen 1918. godine, kada Bosna i Hercegovina u svojim već historijskim granicama ulazi u sastav država na zapadnom Balkanu i tvori najprije države Slovenaca, Harvata i Srba, potom Kraljevinu, a sporazumom Cvetković-Maček iz 1939. godine kada su definisane banovine, razbijeno je njeno političko-teritorijalno jedinstvo. Ovakvo stanje je vladalo do odluka ZAVNOBiH-a kada je obnovljen političko-teritorijalni subjektivitet Bosne i Hercegovine, koji je AVNOJ, pored ostalog, i potvrdio, a Skupština FNR Jugoslavije ratifikovala, po čemu je Bosna i Hercegovina postala ravnopravna članica bivše jugoslovenske zajednice u njenim berlinskim granicama.

Ulaskom Bosne i Hercegovine u zajednicu država zapadnog Balkana otvoren je proces značajne transformacije njenih toponima, kojima je izvršeno falsifikovanje i uzurpiranje iskonske toponimije u korist posjednovnog stanja određene etničke skupine. Toponomaistička analiza pokazuje i slijed teritorijalnog naseljavanja, načina života pa čak i običaja pojedinih etničkih skupina. Promjena toponima je bila refleksija političkogeografskog stanja

zajednice jugoslovenskih etničkih skupina, što je posebno došlo do izražaja u Bosni i Hercegovini kada je konstituisana kao zajednica tri ravnopravna naroda, od kojih su dva: bosanski Srbi i bosanski Hrvati bili konekcija većinskim narodima u susjednim državama Srbiji i Hrvatskoj.

Da bi se shvatila suština toponimičkih promjena na prostoru Bosne i Hercegovine mogu poslužiti primjeri dva ojkonima (nodonima) i to Varcar Vakuf i Županjac; naseljena mjesta, danas općine, koji su preimenovani u Mrkonjić Grad i Tomislavgrad. Prvi ulazi u sastav geografske regije sjeverne Bosne, a drugi pripada regiji visokog krša.

Sl. 2. Karta gustine naseljenosti Bosne i Hercegovine iz 1886. god. u razmjeri 1:900 000 na kojoj su upisana naseljena mjesta, među kojima i Varcar Vakuf i Županjac (karta lijevo) i segment iste karte na kojima se lakše uočavaju markacije oba naseljena mjesta (segment karte desno)

Izvor: *Ortschafts- und Bevölkerungs Statistik von Bosnien und der Herzegovina nach dem Volkszahlungsergebnis vom 1. Mai 1885.*

Fig. 2. A population density map of Bosnia and Herzegovina from 1886. In the 1:900 000 scale, where the settlements were entered, including Varcar Vakuf and Zupanjac (map on the left) and the same map on which is easier to observe markings of both mentioned places (map on the right).

Source: *Ortschafts- und Bevölkerungs Statistik von Bosnien und der Herzegovina nach dem Volkszahlungsergebnis vom 1. Mai 1885.*

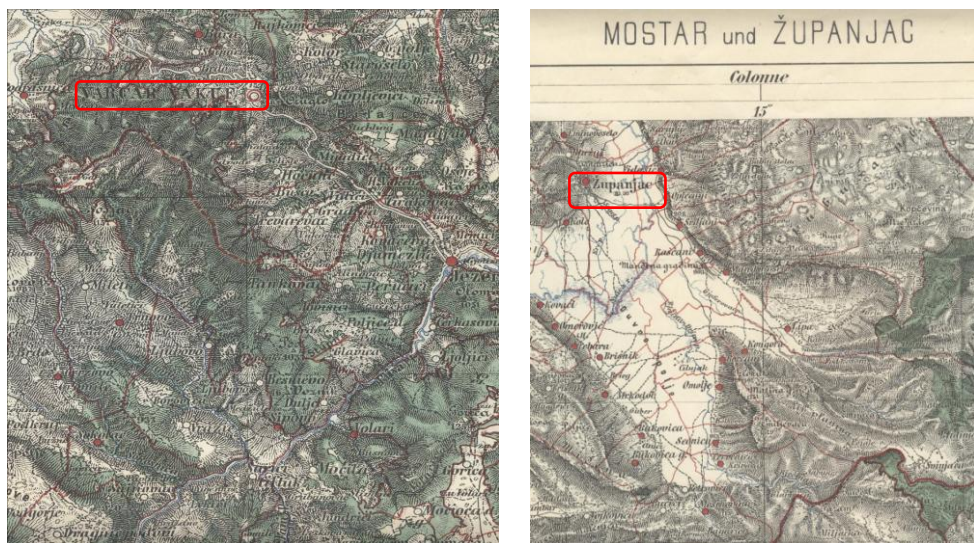
Historijske činjenice govore da je Varcar Vakuf nodalno evoluirao je iz sela Gornje Kloke u nahiji Trijebovo krajem 16. stoljeća. Osnivač mu je bio mještanim kizlaraga H. Mustafa, koji je sagradio njegovo početno urbano jezgro kojeg su činili: džamija, mekteb, javno kupatilo, karavan-saraj i razni dućani. Prvobitno naselje se nazivalo Novo Jajce (Jenidži Jajce), a potom Varcar Vakuf. Sredinom 17. stoljeća naselje je preraslo u kasabu sa 11 mahala koje su brojale 2 000 kuća sa okućnicama od vinograda i bašći. Kasaba je preživjela požare od strane Mlečana u razdoblju od 1656. do 1659. godine, koju je obnovio beglerbeg Sejdi Ahmed-paša i dao joj zanatsku i obrtničku funkciju. Bila je nadelako

poznata po kovanim alatkama, među kojima posebno po kosi „varcarki“. Kasaba je bila multietnička o čemu svjedoče pravoslavna i katolička crkva, pravoslavna osnovna škola, hrvatska čitaonica i razna udruženja. Prema rezultatima popisa iz 1910. godine u Varcar Vakufu živjelo je 2 265 katolika, 1 366 muslimana, 325 pravoslavaca i 81 jevreja (Z. Šehić & I. Tepić 2002).

Županjac je središte župe Duvno i duvanjskog biskupa. Tokom austrougarske uprave Županjac je bio središte sreza sa sredskim uredom, katoličkom školom, mektebom, ambulantom i dr. sadržajima. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 1910. god. u Županjcu živjelo je 915 muslimana, 698 katolika, 180 pravoslavanih i 14 jevreja (Z. Šehić & I. Tepić 2002).

Da bi smo dokumentovali nodonimske transformacije poslužili smo se geografskim kartama, koje svjedoče vremenima promjena imena ovih mjesta. Među prvim kartama koja dokumentuju navedena imena ovih naselja potiču iz 1886. godine (Sl. 2).

Historijski slijed prikazivanja Bosne i Hercegovine pokazuje istovjetna toponimička obilježja kada su u pitanju naseljena mjesta, pa tako i ona koja su imenovana Varcar Vakufom i Županjcem. To se detaljnije može uočiti sa topografskih karta iz vremena kada je Bosna i Hercegovina bila u sastavu Austro-Ugarske.

Sl. 3. Segmeti topografskih listova: Jajce und Varcar Vakuf na kojima je obilježen položaj Varcar Vakufa (karta lijevo) i Mostar und Županjac, sa naznačenim položajim Županjca (karta desno)

Izvor podataka: *UBERSICHTS-BLAT für die Generalkarte von Bosnien und der Herzegovina in Masstabe 1:150000 d.N.*

Fig. 3. Segment of topographic sheets: Jajce and Varcar Vakuf on which the position of Varcar Vakuf (map on the left) and Mostar and Zupanjac with the position of Zupanjac (map on the right) were marked.

Source: *UBERSICHTS-BLAT für die Generalkarte von Bosnien und der Herzegovina in Masstabe 1:150000 d.N.*

Za potrebe Carevine teritorij Bosne i Hercegovine je kartiran u različitim razmjernim kartama; od srednjerazmjernih (1 :150 000) do krupnorazmjernih topografskih karata (1:25 000). Kartografskim premjerima prethodile su radnje oko formiranja trigonometrijske

mreže, kojom je stvorena realna osnova za izradu veoma tačnih geografskih karata. Izborom trigonometrijskih tačaka bili su definisani uvjeti za topografski premjer Bosne i Hercegovine što je rezultiralo najprije izradom topografskih planova u razmjeri 1:6 250, koji su bili u upotrebi donedavno, a negdje su još i danas zadržani, a potom supstituirani aero-snimcima.

Topografski planovi su osnova za izradu topografskih karata krupne razmjere, a prema njima su konstruisane karte sitne razmjere, koje su generalisane prema razmjeri i namjeni. Sve naprijed navedene kartografske radnje od strane austougarskih geodeta-kartografa urađeni su direktno na terenu, pri čemu su toponimi bili upisani u izvornom govornom obliku koji su upotrebljavali mještani, uz neznatne greške fonetske naravi.

Prvi kartografski sadržaji na prvim topografskim kartama su osnova toponomastičkog poimanja etimološke kartonimije, koja služi za razumijevanje kartografsko-geografskog sadržaja. U konkretnom slučaju za današnje toponime Mrkonjić Grad i Tomislavgrad iz vremena topografskog kartiranja bila su prozvana Varcar Vakufom, odnosno Županjom, po kojima su nazvane sekcije odnosno listovi topografskih karata (Sl. 3).

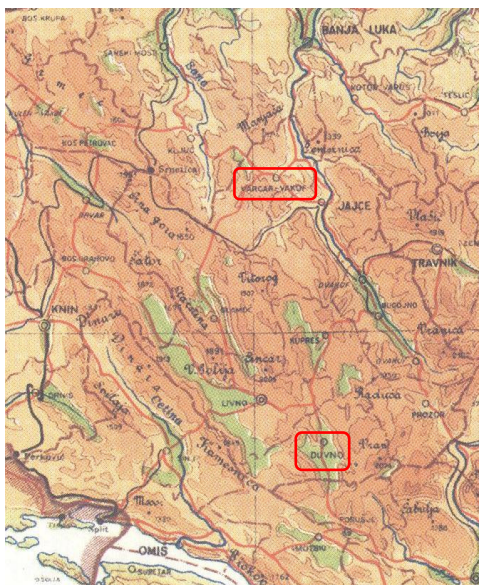

Sl. 4. Mrkonjić i Duvno na geografskoj karti Vrbske Banovine

Izvor podataka: Zidna karta Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1930.

Fig. 4. Mrkonjić Grad and Duvno on geographic of Vrbaska Banovina Independent

Source: Wall map of the Kingdom of Yugoslavia, Belgrade 1930.

Sl. 5. Varcar Vakuf i Duvno na segmentu karte Bosne i Hercegovine u satavu Nezavisne Države Hrvatske

Izvor podataka: Naša domovina svezak 1. Zagreb, 1943.

Fig. 5. Varcar Vakuf and Duvno on the segment map of the map of Bosnia and Herzegovina within Croatian State

Source: Nasa domovina vol.1, Zagreb, 1943.

Bosna i Hercegovina je 1918. godine u Kraljevinu, najprije Srba-Hrvata i Slovenaca, a kasnije i u kraljevinu Jugoslaviju unijela svoj teritorij omeđen granicama kartiranim od strane Austro-Ugarske, pa tako i toponime među kojima su zadržani Varcar Vakuf i

Županjac. Na diobnim kartama banovina Kraljevine Jugoslavije iz 1930. godine Varcar Vakuf je preimenovan u Mrkonjić, a Županjac u Duvno (Sl. 4). Na karti Kraljevine Jugoslavije iz 1934. godine Mrkonjić je preimenovan u Mrkonjić Grad, a Duvno u Tomislavgrad (vidi sl. 5.). Varcar Vakuf je 1925. god. preimenovan u Mrkonjić, odnosno Mrkonjić Grad u znak sjećanja na Petra I Karađorđevića po nadimku Mrkonja, a Županjac u Duvno, kasnije u Tomislavgrad, po hrvatskom kralju Tomislavu.

Interesantno je da su oba naziva vraćena u prvobitni oblik na karti Bosne i Hercegovine iz 1942. godine, kada je bila u satavu Nezavisne Države Hrvatske (Sl. 5). Svi kasniji nazivi trebali su biti ništavni, a prema odluci AVNOJ-a po kojoj su promjene nastale prije i u toku NOR-a bile nevažeće i morale su se vratiti na ranija stanja. To nikada nije učinjeno sa toponimima, kao i na teritorij u poriječju Sutorine, koja je ostala u posjedu Crne Gore iako je to bilo vlasništvo geografskog prostora Bosne i Hercegovine.

Karte novijeg datuma koje tretiraju bivšu poratnu Jugoslaviju u čijem satavu je bila i Bosna i Hercegovina tolerisale su naslijeđenu toponomastiku koja je zadržala, među ostalim, i ova dva toponima. To svakako nisu samo slučajevi već i pravila da se bez naučnih rasprava, u etničkim kuluarima ili voljom pojedinaca kroje nove karte sa novim imenima. Na ovaj način se stari nazivi, koji imaju svoju duboku geografsku i historijsku osnovu, zatiru i imenuju potpuno novim. Ova pojava ulazi u sferu *toponimocida*, posebno u vrijeme kada sva tri naroda u Bosni i Hercegovini imaju ustavno pravo na svoj jezik, obličaje, kulturu i dr.

Dopuna geografskih sadržaja na topografskim kartama u funkciji savremenih potreba Supplementation of the geographic content on topographic maps in the function of modern needs

Topografske karte su štampane i nakon prvih austrijskih topografskih premjera i izdavanja prvih topografskih karata. Topografske karte su izdavane u različitoj razmjeri, a osnova se zasnivala na krupnorazmjernim topografskim kartama 1:25 000 i topografskim planovima u razmjeri 1:6 250. Topografske karte koje su izdavane za vrijeme najstarije Jugoslavije imele su ograničenu, internu, upotrebu i nisu bile dostupne široj javnosti, dok su topografske karte razmjere 1:25 000 i 1:50 000 imale oznaku službene tajne i korištene su za vojne potrebe.

Topografske karte su reambulirane povremeno, najčešće nakon popisa stanovništva su bile odraz savremenih demogeografskih i naseobnih transformacija. Dopunjavanje, reambulaciju kartografskih sadržaja vršio je Vojnogeografski zavod, koji je bio u sastavu bivše Jugoslovenske armije u Beogradu. Recenzija istih nije bila javna, što na sumnju prisutnosti tendencioznih promjena toponima, kao što je to već pokazano na prezentovanim primjerima, koji su samo izdvojeni slučajevi među mnogobronim primjerima.

Posljednja reambulacija geografskog sadržaja na kartama 1:25 000 izvršena je 1971. godine, čiji je sadržaj objavljen 1974. godine. Njihov sadržaj je kartiran na Gaus-Krigerovu kartografsku projekciju. Posljednje izdavanje topografskih karata desilo se 1995. godine od strane SFOR-a, nazvane „*američka karta*“ koja je zapravo adaptiran kartografski sadržaj na kartografsku osnovu Merkatorove projekcije sa UTM koordinantnom mrežom. Prema tome, topografske karte ove razmijere su osnova za izradu srednjerazmjernih i sitnorazmjernih geografskih karata, pa zbog toga neke karte koje se koriste u obrazovnom sistemu, iako su

po godini izdavanja skorašnje, imaju zastarjele geografske sadržaje. Ovo se posebno odnosi na generalizaciju sadržaja prema razmjeri, pa su tako na geografskim kartama unesena neka mjesta piktogramom koji odgovara naseljenim mjestima većeg broja stanovnika od stvarnog. Pored toga, neka naselja sa daleko brojnim stanovništvom nisu unešena, kao ni brojna nova naselja ili nove urbane gradske četvrti.

Pored problema koji se odnose na neusklađenost geografskih karata sa objektivnom stvarnošću, postoje i drugi koji se tiču odgojno obrazovnog procesa iz nacionalnog predmeta geografije. Tako neke atlasne karte koje se, nažalost, i danas koriste u nastavnom procesu geografije u kantonima sa bošnjačkom većinom, sadrže tematske karte Bosne i Hercegovine, čiji se istok-jugoistočni dio naziva oronimom susjedne države Starovlaška i Raška visija, a na tektonskim kartama Sarajevsko – Zenička kotlina prozvana je Limskom zonom, a cjelokupno Dinarsko visočje od Orijena, Volujaka, Maglića, Veleža pa sve do Grmeča Durmitorskom navlakom; naziv izveden iz oronima Durmitor u Crnoj Gori. Ovo pripada geološkom-geomorfološkom anektiranju morfonima Dinarskog sistema Bosne i Hercegovine u korist istih iz neposrednog susjedstva.

Kartografska neusklađenost sa topografskom stvarnošću ima dalekosežne posljedice kod korištenja topografskih karata u planiranju prostora za različite namjene. Tako projektovanje infrastrukturnih objekata različitog sadržaja prema postojećoj kartografskoj situaciji dovodi prostorne planere i projektante u nezavidan položaj jer planska namjena prostora sadržana na posljednjim topografskim kartama je potpuno drugačija od stvarnog sadržaja geografske sredine. Zbog toga, prostorni pleneri i projektanti moraju pristupiti dopuni kartografskog sadržaja prije donošenja idejnih rješenja u planiranju infrastrukturnih sistema. Sve ovo otežava i produžuje trajanje projekata koji se tiču prostornog planiranja i projektovanja infrastrukturnih sadržaja. O ovim problemima isti autor sa saradnicima je ekspicirao u radu „Potamološki monitoring na rijekama Bosne i Hercegovine u funkciji upravljanja i prostornog planiranja“ (M. Spahić & dr. 3, 2015), kao primjer neplaniranog korištenja vodoplavne zone uz rijeku Bosnu za recntnu urbanu izgradnju.

Problemi korištenja starih topografskih karata zastarjelog sadržaja, što naravno nije amnestirajući faktor, bio je primjenljiv u preimenovanju regionalnog parka prirode u spomenik prirode Prokoško jezero, što je isti autor sa saradnicima ukazao u istom časopisu pod naslavom „Spomenik prirode Prokoško jezero – stanje i perspektive“ (M. Spahić & dr 4, 2015). U radu je naveden primjer dopune novih sadržaja sa satelitskog snimka na geokodiranu posljednju topografsku kartu iz 1974. godine u razmjeri 1:25 000, prema kojem je posve jasno da je tokom prve decenije u slivu Prokoškog jezera učinjen antropopresing izgradnjom novih objekata, što je uslovalo pretvaranje prirodnog u antropogeni pejzaž pri čemu ove transformacije nisu kartografski zabilježene.

DISKUSIJA DISCUSSION

Bosna i Hercegovina je od 1992. godine, kada je stekla svoju punu nezavisnost i samostalnost, bila u obavezi vršiti dogradnju svoje državnosti na svim poljima, pa tako i u kartografskoj prezentaciji. Kartografska prezentacija svojega teritorija trebao se zasnivati inoviranju geografskog sadržaja na krupnorazmjernim topografskim kartama, koje su osnov geografskim kartama srednje i sitne razmjere, koje se koriste u razne svrhe, a posebno u

odgojno-obrazovnom sistemu. Ovo je kartografski princip i pripada oblasti kartografije koja, pored ostalog, uvažava toponomastičke principe izvornog toponimičkog prikazivanja.

Nedostatak recentnih geografskih sadržaja na topografskim kartama je multipliciran novim izmjenama toponima, koje su nastale kao produkt entiteske podjele Bosne i Hercegovine i kantonalnog umrežavanja njenog većeg entiteta Federacija Bosne i Hercegovine. U entitetu Republika Srpska smatraju da imaju pravo na mijenjanje geografskih imena kako oni to misle, kao što ima intencija na promjenu geografskih naziva na kantonalnim kartama. Kod prvog problema su zvanični toponimi prefiksa bosanski, a koji su tako nazivani da bi se razlikovali od slavnskkih naselja u susjednoj Republici Hrvatskoj i sremskih u Republici Srbiji kao: Hrvatska Kostajnica, Dubica, Gradiška, Slavonski Brod, Sremska Rača i sl., u Republici Srpskoj su izbrisani i zamijenjeni novim. Za primjer navedimo neka preimenovanja: Brosanski Novi preimenovan je u Novi Grad, Bosanska Kostajnica u Kostajnicu, Bosanska Dubica u Kozarsku Dubicu, Bosanska Gradiška u Gradišku, Bosanski Brod u Brod, Bosanski Šamac u Šamac, Bosanska Rača u Raču i Bosansko Petrovo Selo u Petrovo. Pored toga, neki toponimi koji imaju izvorni oblik iz osmanskog perioda su bila predmet promjena kao Skender Vakuf u Kneževo, koji je i danas zadržan, a naselja poput Foče bila su preimenovana u Srbije, dio Sarajeva koji je, Dejtonskim mirovnim sporazumom pripao Republici Srpskoj, bio je prozvan Srpsko Sarajevo, dio općine Stari Grad u Srpski Stari Grad, a Kopači pored Goražda u Srpsko Goražde itd. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je ove posljednje nazive proglasio neustavnim, čime je prefiks „Srpski“ preimenovan u „Istočno“ (Istočno Sarajevo dio Sarajeva na izlazu iz njegove urbane jezgre i obuhvata veća naselja Vojkovića i Kasindola i Istočni Stari Grad obuhvata istočna rubna područja općine Stari Grad tj. nekadašnje prigradsko naselje Hrešu), dok je naslje Kopači, potom Srpsko Goražde preimenovano u Novo Goražde. Sličnih tendencija ima i u većem entitetu, posebno u kantonima sa hrvatskom većinom u kojem se npr. naselje Gornji Vakuf koje vodi ime vodi još iz turskog zemana kada i nastalo, u hrvatskom jeziku se zove Uskoplje, Lištica Široki Brijeg i sl. Ovo nisu jedini pokušaji zatiranje topogena u službi nacionalističkim politikama sa cilju prisvajanja teritorija čineći ih otuđenim u korist svoje nacije.

Trend promjene geografskih imena, bez toponomastičkih principa veoma je opasan presedan i njime se na duge staze zatire opstojnost države Bosne i Hercegovine. Toponimi su historijski slijed i potvrda njenog kontinuiteta. Oni se pamte ali i zapisuju osim monografski još i toponomastički na geografskim kartama. Zbog toga geografske karte, posebno krupnorazmjerne, predstavljaju kulturno-historijsko nasljeđe. Toponimi na njima su potvrda evolucije naroda i države. Oni nam služe za razumijevanje objektivne oslikane geografske stvarnosti sadržane na geografskim kartama iz vremena u kojem su nastajale. Zbog toga se geografske karte čitaju da bi se razumjela prošlost prostora na koji se odnose. Ovo je razlog da se geografske karte starijih izdanja često imenuju historijskim. One su izvor historijskih činjenica i historijskih fakata na bazi kojih se shvata i piše historija.

Da bi se toponimi sačuvali u izvornom obliku i od namjernog zaborava, potrebno bi bilo izvršiti topografsko kartiranje najnovijeg geografskog sadržaja prema izvornom značenju iz vremena izrade prvih topografskih planova i karata Bosne i Hercegovine od strane austrijskih geodeta i kartografa. Ovaj postupak podrazumijeva geokodiranje topografske osnove krupnorazmjernih karata, prevashodno 1:25 000 prema satelitskim snimcima, kako bi se one najprije dopunile sa recentnim sadržajem, a potom izvršila inventarizacija toponima prema tradicionalnim imenima.

Usaglašavanje ojkonima konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini i nije nasušno potrebno zbog njihovog ustavnog prava na upotrebu svog maternjeg jezika. Ravnopravnost jezika amnestira međusobnu standardizaciju i usaglašavanje naziva, pa prema tome i toponima. Bošnjaci, posebno kao većinski narod, kojima je najviše stalo do Bosne i Hercegovine kao svoje države, ne umanjujući time prava i druga dva konstitutivna naroda i manjinskih etničkih skupina na istu državu, bi trebali imeprativno topnime na geografskim kartama vratiti u njihov izvorni okvir, pa tako i one koji su, nadam se, privremeno igubili prefikse Bosanski, kao i ona koja su preimenovana. S tim u vezi trebalo bi osnovati instituciju nivoa kartografskog instituta koji bi, pored ostalog imao zadatak reambuacije topografskog sadržaja sa stvarnošću i imenovanju geografskih imena u njihovom izvornom obliku, a što raspoznaje Bosanski jezik.

Da bi se ispunili naprijed navedeni zahtjevi smatramo da reambulaciju ili nadopunu topografskih karata novim geografskim sadržajima mogu obavljati samo registrovane institucije i akademski kadar iz oblasti geografije i geodezije usmjerenja regionalnog i prostornog planiranja, što je potrebno urediti Zakonom. Dopuna geografskih sadržaja na kartama 1:25 000 je nasušna i imeperativna potreba, kako bi se prema njima vršila nadopuna karata sitnijih razmjera, sve do atlasnih i zidnih školskih karata.

ZAKLJUČAK CONCLUSION

Kartografska toponimija se odnosi na kartografske zapise koji sežu u duboku prošlost Bosne i Hercegovine zbog čega geografske karte imaju rekonstrktivnu historijsku ulogu. One su istovremeno izvor historijskih informacija i ujedno dokument historijske prošlosti. Stare karte pokazuju da geografija nije bila prirodna pozadina ili geografski prostor historijske zbilje, već istovremeno pripada tom miljeu, ona je prostorna arena historijskih događaja i predstavlja posebnu nauku koja se naziva historijska geografija. Njom otkrivamo geografske transformacije kroz historijske epohe.

Zbog geografske sadržajnosti i tumačenja vremena iz kojeg potiču geografske karte, posebno one najstarije, ubrajaju se u kulturno naslijeđe Bosne i Hercegovine (R. Gašparović, 1970). Njima se rekonstruiše, pored ostalog, historijsko-teritorijalno i geografsko okrupnjavanje početnog horiona milenijumski stare bosanske države. Ona je jedina balkanska pa i srednjeevropska država koja je nakon gubitka državne samostalnosti nakon dolaska Osmanske Imeprije u kontinuitetu zadržala i sačuvala historijsko, političko i geografsko ime.

Analizom historijskogeografskih karata na kojima je prikazana Bosna, primjetno je njeno ime i imena nekih naseljenih mjesta imaju trend očuvanja iskonske toponimije, što se upotpunosti ne može odnositi na naše susjede. Većina toponima u Bosni i Hercegovini vodi porijeklo od Ilira, koja su vrmenom evoluirala u današnji toponimički oblik, kao Bosnia (Bosina), što se odnosilo na horion bosanske države i njene istoimene centralne rijeke, istovjetni naziv rijeke Drine, Teritorij i rijeka Vsora (Usora) itd, a sve se može provjeriti na kartama u izdavaštvu stranih kartografskih institucija.

Ulaskom Bosne i Hercegovine u zajednicu država zapadnog Balkana otvoren je proces značajne transformacije njenih toponima, kojima je izvršeno falsifikovanje i uzurpiranje iskonske toponimije u korist posjednovnog stanja određene etničke skupine. Toponoma-

stička analiza pokazuje i slijed teritorijalnog naseljavanja, načina života pa čak i običaja pojedinih etničkih skupina. Promjena toponima je bila refleksija političkogeografskog stanja zajednice jugoslovenskih etničkih skupina, što je posebno došlo do izražaja u Bosni i Hercegovini kada je konstituisana kao zajednica tri ravnopravna naroda, od kojih su dva: bosanski Srbi i bosanski Hrvati bili konekcija većinskim narodima u susjednim državama Srbiji i Hrvatskoj.

Karte novijeg datuma koje tretiraju bivšu poratnu Jugoslaviju u čijem satavu je bila i Bosna i Hercegovina tolerisale su naslijeđenu toponomastiku koja je zadržala, među ostalim, i ova dva toponima. To svakako nisu samo slučajevi već i pravila da se bez naučnih rasprava, u etničkim kularima ili voljom pojedinaca kroje nove karte sa novim imenima. Na ovaj način se stari nazivi, koji imaju svoju duboku geografsku i historijsku osnovu, zatiru i imenuju potpuno novim. Ova pojava ulazi u sferu *toponimocida*, posebno u vrijeme kada sva tri naroda u Bosni i Hercegovini imaju ustavno pravo na svoj jezik, običaje, kulturu i dr.

Topografske karte su reambulirane povremeno, najčešće nakon popisa stanovništva su bile odraz savremenih demogeografskih i naseobnih transformacija. Dopunjavanje, reambulaciju kartografskih sadržaja vršio je Vojnogeografski zavod, koji je bio u sastavu bivše Jugoslovenske armije u Beogradu. Recenzija istih nije bila javna, što na sumnju prisutnosti tendencioznih promjena toponima, kao što je to već pokazano na prezentovanim primjerima, koji su samo izdvojeni slučajevi među mnogobronim primjerima.

Posljednja reambulacija geografskog sadržaja na kartama 1:25 000 izvršena je 1971. godine, čiji je sadržaj objavljen 1974. godine. Njihov sadržaj je kartiran na Gaus-Krigerovu kartografsku projekciju. Posljednje izdavanje topografskih karata desilo se 1995. godine od strane SFOR-a, nazvane „*američka karta*“ koja je zapravo adaptiran kartografski sadržaj na kartografsku osnovu Merkatorove projekcije sa UTM koordinantnom mrežom. Prema tome, topografske karte ove razmjere su osnova za izradu srednjerazmjernih i sitnorazmjernih geografskih karata, pa zbog toga neke karte koje se koriste u obrazovnom sistemu, iako su po godini izdavanja skorašnje, imaju zastarjele geografske sadržaje.

Projektovanje infrastrukturnih objekata različitog sadržaja prema postojećoj kartografskoj situaciji dovodi prostorne planere i projektante u nezavidan položaj jer planiranje namjene prostora je potpuno drugačiji od stvarnog sadržaja geografske sredine. Zbog toga, prostorni pleneri i projektanti moraju pristupiti trenutnoj dopuni kartografskog sadržaja i promjeni idejnih riješenja.

Da bi se toponimi sačuvali u izvornom obliku i od namjernog zaborava, potrebno bi bilo izvršiti topografsko kartiranje najnovijeg geografskog sadržaja prema izvornom iz vremena izrade prvih topografskih planova i karata Bosne i Hercegovine od strane austrijskih geodeta i kartografa. Ovaj postupak podrazumijeva geokodiranje topografske osnove krupnorazmjernih karata, prevashodno 1:25 000 prema satelitskim snimcima, kako bi se one najprije dopunile sa recentnim sadržajem, a potom izvršila inventarizacija toponima prema tradicionalnim imenima.

Da bi se ispunili naprijed navedeni zahtjevi smatramo da reambulaciju ili nadopunu topografskih karata novim geografskim sadržajima mogu obavljati samo registrovane institucije i akademski kadar iz oblasti geografije i geodezije usmjerenja regionalnog i prostornog planiranja, što je potrebno urediti Zakonom. Dopuna geografskih sadržaja na

kartama 1:25 000 je nasušna i imeperativna potreba, kako bi se prema njima vršila nadopuna karata sitnijih razmjera, sve do atlasnih i zidnih školskih karata.

Literatura References

- Spahić, M. i dr. 2014. Sutorina – uzurpirani geografski teritorij Bosne i Hercegovine. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae*, vol. 1, br. 2 Udruženje geografa u Bosni i Hercegovini Sarajevo
- M. Spahić & dr. 2015: Potamološki monitoring na rijekama Bosne i Hercegovine u funkciji upravljanja i prostornog planiranja. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae*, vol. 2, br. 3 Udruženje geografa u Bosni i Hercegovini Sarajevo
- M. Spahić & dr. 2015: Spomenik prirode Prokoško jezero – stanje i perspektive. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae* vol. 2 br. 4 Udruženje geografa u Bosni i Hercegovini Sarajevo
- Jeremy Black, 1977: *Maps and History-Constructing Images of the Past*, London
- Gašparović, R. 1984: Historijat geografskih upoznavanja i proučavanja Bosne i Hercegovine do 1918. *Godine. Geografski pregled*, Sarajevo
- Gašparović, R. 1970: Bosna i Hercegovina na geografskim kartama od prvih početaka do kraja XIX vijeka, ANUBiH, Sarajevo
- Herausgegeben als provisorischer Bheft vom k.k. Militar-geografischen Institute 1884-1885
- Šehić, Z & Tepić, I. 2002: *Povjesni atlas Bosne i Hercegovine*, Sejtarija, Sarajevo
- Ortschafts-und Bevölkerungs Statistik von Bosnien und der Hercegovina nach dem Volkszahlungsergebnis vom 1. Mai 1885.
- UBERSICHTS-BLAT fur die Generalkarte von Bosnien und der Hercegovina in Masstabe 1:150000 d.N.
- Velika zidna karta Kraljevine Jugoslavije, NUB BiH s. Kg. Beograd 1930.
- Nezavisna država Hrvatska /karta/, Naša domovina sv. 1. Zagreb, 1943.

SUMMARY

SOME TOPONOMASTIC PROBLEMS OF THE CARTOGRAPHIC CONTENT ON THE MAPS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Muriz Spahić

University of Sarajevo, Faculty of Mathematics and Science, Department for Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
murizspahic@gmail.com

Cartographic toponymy refers to the cartographic records that date back to the far past of Bosnia and Herzegovina because of which the maps have reconstructive historical role. They are also a source of historical information and also a document of historical past. Old maps show that geography was not a natural background or geographic area of historical reality, but something that at the same time belongs to this milieu, it is spacious arena of historical events and a special science called historical geography. It reveals geographic transformation through historical epochs.

Due to its geographical comprehensiveness and interpretation of the time of origin of the maps, especially the oldest ones, the maps are considered a cultural heritage of Bosnia

and Herzegovina. (R. Gasparovic, 1970.) With help of mentioned maps, inter alia, historical, territorial and geographical growth of the initial horizon of millennium old Bosnian state is being reconstructed. Bosnia and Herzegovina is the only Balkan and Central European country which, after the arrival of the Ottoman Empire and loss of independence, continuously maintained and preserved the historical, political and geographic name.

Analyzing the historical and geographical maps showing the Bosnia, it can be observed that its name and the names of some settlements have a trend of preserving pristine toponymy, which completely cannot relate to our neighbors. Most toponyms in Bosnia and Herzegovina belong to Illyrians, which, through time, evolved into their recent toponymic form, such as Bosnia (Bosina), which referred to the area of the Bosnian state and its eponymous central river, identical name of the Drina river, the territory and the river Vsora (Usora), etc., and all can be proven and checked on the maps published by the foreign cartographic institutions.

With Bosnia and Herzegovina's entrance in the community of the Western Balkans nations, a process of significant transformation of its toponymes was opened, with which counterfeiting and usurpation of primordial toponymy was made in favor of the ownership state of certain ethnic group. Toponymic analysis shows also the sequence of the territorial settlement, way of life and even the customs of different ethnic groups. The change of toponymes was a reflection of political state of the community of Yugoslav ethnic groups, which is particularly evident in Bosnia and Herzegovina, which was constituted as a community of three equal nations, two of which: Bosnian Serbs and Bosnian Croats were a connection with neighbors in Serbia and Croatia.

Maps of recent date which treated the after-the-war former Yugoslavia with Bosnia and Herzegovina as its part, tolerated the inherited toponomastics that has retained, among other things, the two mentioned names. This certainly are not only the cases but also rules that without scientific debate, maps with new names cannot be created among the specific ethnic groups or by the individuals' will. In this way, the old names, which have its deep geographic and historical basis, are being suppressed and replaced by the completely new ones. This phenomenon enters the sphere of the toponomocide, especially at a time when all three nations on Bosnia and Herzegovina under the Constitution have the right to their own language, customs, culture, etc.

Topographic maps were readjusted occasionally, usually after the census and have been a reflection of contemporary demographic and settlements transformation. Refilling or reambulation of cartographic content was carried out by the Military Geographical Institute, which was part of the former Yugoslav Army in Belgrade. Reviews of the same were not public, which casts doubt on the presence of tendentious change of toponyms, as is already shown in the presented examples, which are only isolated cases among many examples that have become the norm.

Last reambulation of geographic contents on the maps of scale 1:25 000 was carried out in 1971, and the same were published in 1974. Their content was mapped on the Gauss-Kruger map projection. Last issuance of topographic maps occurred in 1995 by SFOR, called „American maps“, and those were actually such that cartographic content was adapted on the cartographic basis of Mercator projection with UTM coordinate network. Therefore, topographic maps of this scale were the basis for the medium-scale and small-

scale cartographic map productions, and therefore some maps, which are used in the education system, even though the year of issue is recent, have outdated geographic content. The design of infrastructure facilities with different content according to the existing cartographic situation brings spatial planners and designers in an unenviable position because the planned use of the space contained on the most recent topographic maps is totally different from the actual content of the geographical environment. Therefore, spatial planners and developers have to start the process of supplementation of the cartographic content before making conceptual solutions in planning infrastructure systems.

To preserve toponyms in their original form and from the deliberate oppression, it would be necessary to perform a topographic mapping of the latest geographic content according to the original form from the time of making of the first topographic maps of Bosnia and Herzegovina by the Austrian surveyors and cartographers. This procedure assumes geocoding the topographic base of the large-scale maps, primarily 1:25 000 ones according to satellite imagery, so they could be supplemented with recent contents, and then make inventory of the toponyms according to traditional names.

In order to meet above mentioned requirements, we believe that reambulation or the update of topographic maps with new geographic content can be carried out only by the registered institutions which should be regulated by law. Supplementation of the geographic content on maps of 1:25 000 scale is a dire need, so they can be used for small-size maps supplementation, ending with the atlas and school wall maps.

Author

Muriz Spahić, doctor of geographical sciences, full professor at the Faculty of Science, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. Scientific area of research includes: physical geography and environmental protection, from which he published one monography and six university textbooks. Author of over 75 scientific articles, autor and co-author of several textbooks of geography in primary and secondary schools. Responsible researcher and participant in several scientific prestige projects. President of the Association of Geographers of Bosnia and Herzegovina, editor of the scientific journal *Acta Geographica Bosniae et Herzegovinae*.